

ofta undviker att redovisa hur många som faktiskt går hela graviditetstiden ut och föder ett friskt barn. Skillnaden kan vara avsevärd och Hewlett finner det angeläget att poängtera detta för att om möjligt påverka yngre kvinnor som kanske annars, tveklöst skulle satt sin lit till hormonbehandlingarna, i tron att dessa är "säkra" metoder. Enligt Hewletts siffror finns det bara 3–5% chans att en kvinna över 40 blir gravid, även om hon skulle ta fertilitetsteknologin till hjälp.

Hewletts bok heter *Creating a Life*. Många av hennes jurist-, läkar- och direktörskvinnor verkar just ha

svårt med det. Hewlett talar därför mycket om vikten av att vara "strategisk", att planera långt i förväg (*Learn to be as strategic with your personal life as you are with your career*) och att inte bara vänta på drömprinsen utan resolut skapa sig det liv man vill ha. Jag skulle nog föredra att hon lagt betoningen på "liv" istället för "skapa". Jag tror inte lösningen (om det alls finns någon sådan) för karriärkvinnor är att krampaktigt se livet som ännu ett styrelsebeslut att driva igenom. Flera av människolivets stora välsignelser består i att, med paulinskt språkbruk, ge av sig själv för att vinna sig

själv. Att ge av sin tid, sitt engagemang, sin kärlek till makar, vänner, barn, föräldrar. Hur mycket vi än kan ta för oss, have it all, är själva livet en gåva vi inte kan ta eller köpa oss. Bara njuta av, eller – om vi råkar tro på Gud – tacka för.

Anna Sophia Bonde

(a_s_bonde@hotmail.com) är präst i Svenska kyrkan.

BOKFAKTA

Författare: Sylvia Ann Hewlett

Titel: *Creating a life. Professional Women and the Quest for Children*

Förlag: talk miramax books, 2002

ARBETARRÖRELSEN

Från maktborgens insida

Av Carl-Johan Ljungberg

Makt korrumpierar. Myterna faller samman. Orden förlorar sin mening. Olle Sahlström gestaltar sin besvikelse i en nyckelroman inifrån LO.

BESVIKELSE ÖVER vart Sverige går präglar flera nya böcker. Det gäller Kjell-Olof-Feldts *Det blev ingen storväst*, där före finansministern gör upp med en norrländsk barndom i vars intoleranta arbetar- och småborgarskikt den begåvade pojken höll på att intellektuellt kvävas. Det gäller Christian Braws stoiskt knappa skildring av några individer som på 70-talet utmanar tidens intolerans. Vid tidens hjärta, likaså Carl-Henning Wijkmarks framtidsroman *Den svarta vägen*.

En väl gestaltad besvikelse präglar även romanen *Borgen* av LO-medarbetaren Olle Sahlström, tidigare upphovsman bland annat till en essä om arbetarrörelsens auktoritära arv, Den

röde patriarken. I *Borgen* möter vi däremot den fackliga rörelsens inre värld, som den uppfattas av LO:s kulturchef Lennart Klint.

Lennart, godtemplarsonen som inte utan kval anpassats till den stockholmska maktmiljön, han som agerat LO:s egen kulturfurste inför författare, konstnärer och filmregissörer, och som låtit facket kassa gynna det korporativa svenska kulturlivet, drabbas nu plötsligt av förtärande kval; han erfar tomhetskänslor och självförakt, på gränsen till en äldre tids högrestånds-spleen.

Lennart leds vid arbetet, är trött på kolleger som hurtigt döljer fackets kris bakom innertermer och tomprat. Av en tillfällighet (intrigen skall inte avslöjas) inser han att den tidi-

gare LO-ledningen sökt dölja besvärande fakta. Lennart ser hur facket självtillräckligt skyddar sina intressen; LO-strategerna blickar lystet på den makt över de fackligt sociala frågorna som EU kan utöva. Knepet är: tala om öppenhet, men håll borta dem som är emot fackets linje. Då Lennarts egna chefer förstår att han börjat genomskåda dem, förbyts hans olust i avsky och skräck.

Han får dock chans till en lukrativ avgång i förtid, erbjuds ett symboluppdrag som han avböjer, och avtackas pliktskyldigt – med sedvanliga snittar och champagne – i LO:s vackra representationssal.

Är det då konstigt, att en lyhörd man reagerar som Lennart? De "där uppe" var ju inte bättre än andra!

"De 'där uppe' var ju inte bättre än andra!"

Och (s) har ett syndaregister som förskräcker: "Floden av artiklar, böcker och forskning på senare år om steriliseringspolitik, systematiska eftergifter för Nazityskland under andra världskriget, forskning om hur folkhemstanken från början var en högeridé, Palmes bakgrund i militär

säkerhetstjänst, neutralitetspolitik som inte varit neutralitetspolitik, strid för förtryckta folk som parats med idogt samarbete med CIA och den egna industrin... allt detta hade han till en början uppfattat som högerns försök att politiskt underminera arbetarrörelsen. Men med tiden hade han blivit osäker.”

Till osäkerheten bidrar skvallret om Sapo, rörelsens egen åsiktspolis ute i företagen. Har lögnen gripit rörelsen? Mot de tvekan, sökande visar man hårdhet och hån. Talet om att facket arbetar för de svaga; de ömsom tårdrypande, ömsom hotfulla vädjandena i valen, de självgo-da bedyrandena att det mesta är borgarnas fel, allt börjar för Lennart verka som dimridåer. Att bli borgerlig är därför inte steget. Han trött-

nar, retirerar och börjar lufta de stora frågorna med vänner i en anonym grupp, av ett slag vi känner från Eyvind Johnsons Krilon-böcker.

Sedan Lennart plågat valt att berättar för sina kolleger om den stora Hemligheten, och sedan en radikal aktionsgrupp med hjälp av LO:s självständiga vaktmästare kommit över Hemligheten, inträder den farsartade slutscenen under ett fackligt stormöte då sanningen bringas i dagen, varpå Lennart slipper ur sin värsta samvetsångest.

Borgen avbildar en människa i strid med det sanningskrav som hunsats bland stelnade makthavare. I dråplig kontrast till dessa ledare möter den rättframme anarkisten Isak, som till slut får avsked från LO, likaså den inkallade marknadskon-

sulten Alex Ehrenstam, som kallblodigt stylar till gamla LO bortom oigenkännlighet. Man får i Borgen en god resumé av hur facket utvecklats, och anar hur folk inom vänstern sett på skeendena sedan 60-talet. Stilen är snabb och träffsäker, personerna tecknas med en lagom dos karikatyr. Sahlström lär oss litet bättre förstå facklig politik, liksom ana hur lätt maktsträvare tar patent på våra godhjärtade drömmar.

Carl-Johan Ljungberg

(cjl@brevet.nu) är Fil dr i stadsvetenskap, författare och frilansskribent.

BOKFAKTA

Författare: Olle Sahlström

Titel: Borgen

Förlag: Atlas, 2002

TYSKLAND

Röda grevinnans kvarlåtenskap

Av Elisabeth Braw

I postuma minnen suckar en av Tysklands intellektuella över bristen på metafysiska fundament.

TYSKLAND HAR EN liten men inflytelserik grupp intellektuella som hjälpta endast av sina skarpa hjärnor leder samhället. De för tankarna tillbaka till den oomstridda kulturnation Tyskland en gång var och bidrar genom sitt tänkande till att Tyskland i någon form fortsätter vara det (var är våra svenska tänkare?). Åldersdamen bland dem, Marion Gräfin Dönhoff, talar en kort tid efter sin död fortfarande till oss i bästsäljaren – ja! – Was mir wichtig war .

När hon påminnes om sin förestående 90-årsdag kom Marion Dönhoff att tänka på tusenfotingen som tillfrågades vilket ben han flyttade

först. När han började tänka på det blev han så förvirrad att han inte längre kunde gå. Samma känsla hade grevinnan. När hon kom att tänka på att hon var 90 överkom henne känslan av att inte behöva ta ställning till svåra frågor eller sysselsätta sig med komplicerade tankegångar: hon var ju ändå 90. Så skönt då att hon aldrig tänkte på sin ålder. Fram till sin död vid 92 års ålder i mars 2002 var grevinnan Marion Dönhoff en av de gestalter som utgör Tysklands intellektuella och moraliska ryggrad. Hon gjorde det i form av artiklar i tidningen Die Zeit, som hon gav halva sitt liv. Ett tecken på hennes inflytande var Die Zeits kondoleansbok, som efter hennes död fylldes av tack från läsare landet runt.

Trots att Dönhoff, född 1909 som adelsdam i vad som då var det tyska Ostpreussen, under sin livstid skänkte sina landsmän åtskilliga minnen och betraktelser i bokform – bland dem den utomordentligt rörande Um der Ehre Willen, där hon beskrev sina vänner i den tyska motståndsrörelsen under Tredje Riket – verkar tyskarna inte ha tröttnat på henne. Was mir wichtig war, som i många veckor låg på bästsäljarlistan, är en samling anföranden, tacktal och artiklar av grevinnan, kompletterad av intervjuer med henne under hennes sista levnadsår.

HABERMAS OBEGRIPLIG

Och visst kunde 90-åringen tänka: i bokens samtal med Haug von Kuenheim och Theo Sommer yttrar hon sig om ämnen så skilda som adelns roll i samhället och filosofen Jürgen Habermas. Hon är djup och tillika ärlig, och det var väl därför hon fick en sådan bred publik. Har adeln fortfarande ett slags rätt att vara förebilder i samhället? undrar intervjuarna med henne själv och hennes